

Vabimo vas na znanstveni posvet Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani

Kako misliti sodobne migracije?

v sredo, 14. 10. 2015, od 9h do 14h, v predavalnici 2 Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete, Zavetiška 5 (nasproti Gimnazije Vič).

Antropologi in antropologinje, etnologinje in etnologi že več desetletij spremljamo, raziskujemo in pišemo o migracijah. V 90. letih prejšnjega stoletja smo opozarjali na problematičnost begunske politike v Sloveniji ter naraščajočo ksenofobijo, ki je vodila v zaprtje slovenske meje za tisoče beguncev, ki so prihajali iz nekdanjih jugoslovanskih republik. Od začetka novega tisočletja smo v raziskavah med prosilci za azil in nedokumentiranimi migranti izpostavljali posledice mehanizmov izključevanja, ki vodijo evropsko migracijsko politiko ter silijo množice migrantov v ilegalizacijo. Vseskozi pa smo kritično spremljali dogajanje na območjih (afriških, bližnjevzhodnih, azijskih), s katerih prihajajo migranti/begunci v Evropo, tudi v Slovenijo.

V sedANJI situaciji, ko večje število migrantov/beguncev prihaja v evropske države preko balkanske poti, čutimo potrebo, da širši javnosti predstavimo svoje izkušnje, ugotovitve, poglede. Čeprav se z množičnim prihodom migrantov/beguncev mediteranske države soočajo že desetletje, se ta situacija v Sloveniji pogosto predstavlja kot nepričakovana novost, kot »kriza«, ki ima značilnosti naravne katastrofe. V nasprotju z varnostnimi diskurzi, ki temeljijo na predstavljanju migrantov/beguncev kot grožnje ali kot bremena, želimo postaviti migracijska gibanja v širšo perspektivo: pokazati na situacijo v regijah, iz katerih prihajajo, na izkušnje poti v Evropo ter tako na prakse vključevanja kot na sisteme izključevanja, ki čakajo migrante/begunce v državah prihoda.

Program posveta

9.00 – 9.30

red. prof. dr. Bojan Baskar: *Uvodne misli – Je to sploh kakšna globalizacija?*

Uvodne misli bodo namenjene skiciranju širšega okvira preučevanj migracijskih in (domnevnih) globalizacijskih procesov v sedanjosti in preteklosti.

9.30 – 10.00

doc. dr. Boštjan Kravanja: *O antropološkem preučevanju Bližnjega vzhoda*

Predstavljal bom nekaj vsebin, ki zadevajo razvoj antropološkega znanja o Bližnjem vzhodu (in Magrebu) od 60-ih let naprej. Od prvotnih raziskav »kulturnih posebnosti« manjšin in družbenih institucij (npr. poročne strategije, pastirski nomadizem, religijska in spolna pripadnost) do kasnejših študij interakcije in kozmopolitstva, translokalnih omrežij, različnih medsebojno prekrivajočih se lojalnosti in identitet. S predavanjem bi rad pokazal, kako so etnografske raziskave načina življenja v tej regiji nadgradile antropološke koncepcije skupnosti in nasploh močno vplivale na razvoj etnografske metodologije. Bližnji vzhod je bil s svojimi različnimi medsebojno neodvisnimi pisnimi tradicijami, ekspresivnimi praksami, z

življenjem v mestih in v kompleksnih skupnostih preveč zapleten za klasično »etnografijo zaprtih skupnosti«. Antropologi so prav na teh terenih razvili nove pristope kot so npr. biografska metoda, etnografija jezika (oz. govora ali izrazne kulture), etnografija translokalnih omrežij in institucij, urbanih verskih praks in relacij, ločnic ipd.

10.00 – 10.30

doc. dr. Peter Simonič: *Politična ekologija sirske vojne*

Sirija leži na območju nekdanjih primarnih bližnjevzhodnih držav, ki so temeljila na intenziviranju kmetijstva in na namakalnimi sistemi. Nekateri raziskovalci so prepričani, da je podoba tega dela sveta blede senca njegove nekdanje vegetacijske pestrosti in življenjskih možnosti. Številni spopadi v zadnjem stoletju naj bi bili vsaj deloma povezani tudi z vse bolj omejenim dostopom do vode.

Na predavanju bomo pregledali nekatere vidike razmerja med okolijskimi danostmi in politično-gospodarskimi odzivi nanje, med drugim tudi zadnjo vojno in vpliv na begunski tok v Evropo.

10.30 – 11.00

dr. Maja Lamberger Khatib: *Arabska skupnost v Sloveniji*

V prispevku bom predstavila arabsko skupnost v Sloveniji in se osredotočila na družbene odnose, ki se odražajo pri integraciji in v kulturnih spremembah pri posameznikih iz arabske skupnosti. V Slovenijo so prišli v dveh historičnih obdobjih (v času Jugoslavije kot študentje in po osamosvojitvi Slovenije večina zaradi združitve družine).

Praviloma so v Slovenijo prihajali moški, ženske so bile le redke predstavnice študentov, ki so si v Sloveniji ustvarili kulturno »mešane družine«. Pojasnila bom razlike prvega in drugega historičnega obdobja, saj so družbenopolitične razmere vplivale tudi na dojemanje migrantov. Za prebivalce arabskih držav je to vsekakor pomemben podatek, saj niso več spadali v kategorijo »prijateljskih«, »dobrodošlih«, temveč v kategorijo »rizičnih«. To spremeni tudi občutek sprejetosti migrantov v večinsko družbo. Zaradi večje zaprtosti priseljevanja iz t.i. *rizičnih* držav ali *tretjih* držav se je migracija omejila le še na prihode posameznikov iz arabskih držav, ki so migrirali zaradi sorodstvenih navezav ali osebnih motivov. . Na predavanju bom izpostavila tudi vprašanje dvojnih državljanstev, občutka dvojne pripadnosti in občutka vmesnosti, o katerih so spregovorili v Sloveniji živeči Arabci.

11.00 – 11.30

Odmor

11.30 – 12.00

doc. dr. Alenka Bartulović in doc. dr. Miha Kozorog: *Glasba beguncev iz Bosne in Hercegovine v Sloveniji – lekcije za prihodnost*

Prispevek analizira ustvarjalnost, zlasti glasbeno ustvarjalnost med mladimi begunci iz Bosne in Hercegovine, ki so svoj novi (začasni) dom v devetdesetih letih našli v Sloveniji. V ospredju zanimanja so najvidnejše begunske glasbene skupine, ki so delovale v različnih krajih po Sloveniji. Analiza razkriva, kakšne so bile spodbude in ovire za njihovo ustvarjanje v slovenskem prostoru. Posebna pozornost je namenjena kritiki aplikativne etnomuzikologije, ki je sicer prispevala k opolnomočenju beguncev, vendar pogosto skozi prakse esencializacije in pripisa glasbenih tradicij, v tem primeru zlasti sevdalinke kot tradicionalne glasbene dediščine bosansko-hercegovskega prostora. Skozi kritično refleksijo glasbene aktivnosti prispevek osvetli ambivalentne učinke slovenske migracijske politike v prvih letih državne samostojnosti in pokaže na specifičnosti bosansko-hercegovske begunske izkušnje, ki vendar ponuja tudi pomembne lekcije v soočanju z novimi migracijskimi tokovi.

12.00 – 12.30

Janja Brodar, univ. dipl. inž. arh, Tomaž Krištof, univ. dipl. inž. arh in red. prof. dr. Rajko Muršič: *Humanitarna arhitektura – vizija integracije beguncev v slovenski prostor*

Arhitekt Tomaž Krištof se je odzval na natečaj revije Outsider in k sodelovanju povabil antropologa Rajka Muršiča in ilustratorko ter arhitektko Janjo Brodar. Nastala je zasnova prostorskega načrtovanja poselitve beguncev, usmerjena v bližnjo prihodnost.

Arhitekturno izhodišče razmišljanja je bilo, da naj bi začasne namestitve preuredili obstoječe gradbene jame in tam zgradili začasna bivališča. Ker pa sečasne rešitve vse prepogosto sprevržejo v trajne, smo se odločili predstaviti projekt integracije beguncev v obstoječi prostor v Sloveniji z načrtovanimi manjšimi modifikacijami tako javnega kot zasebnega prostora, obenem pa smo predlagali lokacijo za morebitno gradnjo namensko začasnega (pre)bivališča na gradbišču Emonika.

Rezultat je premislek integralne vključitve beguncev v slovensko družbo na ravni vsakdanjega življenja, tako intimnega kot zasebnega in javnega. Zasnova ponuja premislek, ki upošteva predvidene potrebe in želje prebežnikov, pričakovanja večinskega okolja in družbe. Zasnova posebej poudarja souporabo skupnih javnih prostorov, kot so na primer nogometna igrišča, otroška igrišča in igrala, ter obstoječih tržnic in gostinskih objektov, ki zgolj razširjajo svojo ponudbo.

Ključna pri tem je zasnova mehke integracije beguncev v prostor, ki vključuje možnosti njihovega izražanja drugačnosti in hkratnega sobivanja ter sodelovanja z obstoječim lokalnim prebivalstvom.

12.30 – 13.00

doc. dr. Uršula Lipovec Čebren in doc. dr. Jelka Zorn: *Avtonomija in nadzor migracij v evropskih »tamponskih conah« – primer Slovenije in Srbije*

Dva ključna koncepta s pomočjo katerih mislimo sodobne migracije sta nadzor nad priseljevanjem in avtonomija migracij, pri čemer je pomembno izpostaviti, da je v praksi prvi odgovor na drugega in ne obratno. Koncept avtonomije migracij omogoča razumeti begunce/begunko in migrante/migrantke onstran viktimizacije in varnostnega diskurza.

Nadzor nad migracijami bo razčlenjen na osnovi normaliziranih diskurzov o migrantih/beguncih (ločevanje beguncev in ekonomskih migrantov, diskurz žrtve, zloraba azila) ter značilnih ukrepov (zapiranje »nelegalnih« migrantov in eksternalizacija evropskih meja).

Ključni argument je, da v praksi nadzor nad priseljevanjem blokira – ne le avtonomijo migracij – temveč tudi sistem mednarodne zaščite. Omenjeni koncepti in prakse se odlikavajo v eksternaliziranih evropskih mejah – »tamponskih conah« – ki naj bi prevzele evropski sistem mednarodne zaščite ter varovale EU pred migracijami.

Na osnovi nedavnih dogodkov, ko so migranti/begunci množično razkrili vso absurdnost sedanje migracijske politike in si izborili koridor preko nacionalnih meja, bomo na prakse v »tamponskih conah« pogledali s perspektive avtonomije migracij, torej tudi onstran zatiranja in neučinkovitega sistema zaščite.

13.00 - 13.30

doc. dr. Sarah Lunaček, Urška Martun: *Raziskovanje z migranti in begunci – poročilo z meja*

Četudi migranti prihajajo v EU preko Mediterana že več kot desetletje, je pozornost javnosti v Sloveniji postala bistveno opaznejša šele ob večji intenzivnosti in številčnosti gibanja na t.i. balkanski poti. Medtem ko politika EU še vedno temelji na povečanju nadzora meja, eksternalizaciji zapiranja migrantov v taborišča in segregaciji na različne kategorije ne-državljanov, je gibanju migrantk in beguncev uspelo izboriti nekakšen 'koridor' od Grčije do zelenih destinacij. Vendar ta koridor še vedno ni varen, saj nad njim visi grožnja zaprtja meja, stalno spreminjanje prehodov in čakaje na registracije in prehod v nehumanih razmerah.

Kaj ta situacija pomeni za vključenost antropologov in antropologinj v dejanskost terena in za etnografsko raziskovanje? Ko smo na terenu soočeni na eni strani z žičnato ograjo in policijskim kordonom ter na drugi strani z migranti in migrantkami, begunci in begunkami (z moškimi, ženskami, družinami, in otroci, tudi dojenčki), se ne moremo izogniti temu, da se postavimo na stran gibanja migrantov in migrantk. V takih razmerah se zdi ključno militantno raziskovanje, se pravi raziskovanje, kjer obenem sodelujemo kot solidarni posamezniki in posameznice, kot deli neformalnih skupin in z vsemi močmi podpiramo projekt migrantov, ki zahteva svobodo gibanja in odprte meje. V taki situaciji se ni mogoče izogniti močnim čustvom. Četudi bova podali še precej »surova« poročila o sami situaciji, bi želeli v refleksiji predstaviti nujno umeščenost raziskovalk in raziskovalcev ter zarisati prve analize, ki izhajajo iz takega terena.

13.30 – 14.00

Zaključna diskusija